

บทที่ 7

ທຖະວິວ່າດ້ວຍບ່ອເກີດຄວາມຮູ້ (ຕ່ອ)

ສັນຍາຕະຫຼາມນີຍມຂອງອັງລີ ແບ່ງກ່ອງ

ຫົວເຮືອ

1. ທຖະວິສັນຍາຕະຫຼາມນີຍມ
2. ສັນຍາຕະຫຼາມ ສັນຍາຕະເວັດ ແລະ ຖຸພືປໍ່າຍ້າ
3. ຄວາມຮູ້ 3 ຮະດັບຕາມທັນນະຂອງຣາංກຖະນັນ

ສາරະສຳກັບ

1. ທຖະວິສັນຍາຕະຫຼາມນີຍມຂອງແບ່ງກ່ອງເຊື່ອວ່າ ຄວາມຮູ້ທີ່ແກ້ຈິງເກີດ
ຈາກກາຮ່າຍ້ັງຮູ້ດ້ວຍຈົດອ່າງກະຈ່າງແຈ້ງ
2. ສັນຍາຕະເວັດ ໝາຍຖຶນ ຄວາມຮູ້ສຶກຕາມນົບຮົມໜາດີຂອງຄົນແລະ ສັດວິ
ຖຸພືປໍ່າຍ້າ ໝາຍຖຶນ ຄວາມຮູ້ທີ່ເກີດຈາກກາຮ່າຍ້າ ຕຶກຂາເລ່າຮີຍນ ກາຮວິຈີຍຄັນຄວ້າ
ກາຮພື້ນໂຈນແລະ ກາຮທດລອງ
3. ພັລັງຊືວິຕ ໝາຍຖຶນ ພັລັງທີ່ໃຫ້ເກີດຄວາມປັບປຸງປັບປຸງ
4. ຄວາມຮູ້ 3 ຮະດັບ ໄດ້ແກ່ ຄວາມຮູ້ຮະດັບຄວາມຮູ້ສຶກ ຮະດັບກາຮົດຫາເຫຼຸຜລ
ແລະ ຮະດັບສັນຍາຕະຫຼາມ

ຈຸດມຸ່ງໝາຍ

- ເນື້ອໄດ້ສຶກຂາບທີ່ 7 ເຮືອທຖະວິສັນຍາຕະຫຼາມນີຍມຈົນແລ້ວ ນັກສຶກຂາສາມາຮັດ
1. ແນກແຍະໄດ້ເຫັນຄວາມແຕກຕ່າງຮະວ່າສັນຍາຕະເວັດ ສັນຍາຕະຫຼາມ ແລະ ຖຸພືປໍ່າຍ້າ
 2. ເປົ້າຍບໍ່ເຫັນສັນຍາຕະຫຼາມຂອງແບ່ງກ່ອງກັນຂອງຣາංກຖະນັນ
 3. ອົບບາຍພັລັງຊືວິຕໄດ້ເປັນອ່າງດີ
 4. ຈັດຮະດັບຄວາມຮູ້ 3 ຮະດັບ

บทที่ 7 ทฤษฎีวิวัฒนาการเกิดความรู้ (ต่อ)

สัญชาตญาณนิยม (Intuitionism)

บทนำ

ปัญหา : ความรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร ?

อัลรี แบร์กชอง (Henry Bergson : 1859 – 1941) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง ได้ประกาศสอนลัทธิสัญชาตญาณนิยม โดยมีความเชื่อว่า ความรู้ที่แท้จริงนั้นเกิดจาก การหยั่งรู้ภายในอย่างกระจ่างแจ้ง ความรู้ดังกล่าวเรียกว่า สัญชาตญาณบ้าง ภูณพิเศษบ้าง อัชม์ติกญาณบ้าง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แต่ละคำที่กล่าวมานี้ก็แปลมาจากคำว่า Intuition นั้นเอง

เมื่อได้สร้างทฤษฎีสัญชาตญาณนิยมขึ้นมาแล้ว เขา กี ประ ณ า ม วุ ฒิ บ ัญ ญ า (Intellect) โดยถือว่าสัญชาตญาณเป็นองค์ประกอบของความรู้ที่แท้จริง วุฒิบัญญາให้ความรู้เกี่ยวกับ สิ่งที่มีอยู่อย่างบิดเบือนต่อสภาพความเป็นจริง แต่สัญชาตญาณให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ ตามความเป็นจริง

อาศัยวุฒิบัญญາ เราได้ความจริงเพียงผิวเผินหรือเพียงเฉดความจริงไปเท่านั้น แต่ สัญชาตญาณจะช่วยให้เราเข้าใจความจริงโดยตรง ความแท้จริงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

วุฒิปัญญาสามารถให้ความรู้เฉพาะสิ่งที่คงที่ถาวรไม่มีการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น และทำให้ความแท้จริงเป็นสิ่งคงที่ถาวรปราศจากความเปลี่ยนแปลง

แบร์กซองถือว่า วุฒิปัญญาทำให้ความแท้จริงซึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอภายในเป็นความเท็จ มีพลังชีวิต (elan vital) อยู่ที่ใจกลางของความแท้จริง ซึ่งเป็นพลังสร้างสรรค์และวิวัฒนาอยู่เสมอ วุฒิปัญญาไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่มีอยู่จริงได้ เพียงแต่จำแนกความแท้จริงออกเป็นส่วน ๆ และถือว่าเป็นสิ่งถาวรซึ่งเป็นการยึดถือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงว่าเป็นสิ่งคงที่แต่สัญชาตญาณจัดเป็นส่วนหนึ่งของพลังชีวิต ซึ่งทำให้เราหลงชีวิตโดยตรงและให้ความรู้เรื่องความแท้จริงอย่างสมบูรณ์

แบร์กซองกล่าวว่า “วุฒิปัญญาของเรานั้น ตามความหมายอย่างแคบมีหน้าที่ปรับร่างกายของเราให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม และมองเห็นสัมพันธภาพระหว่างสิ่งภายนอกกล่าวโดยสรุปคือ ทำหน้าที่คิดถึงสรรสาร”

วุฒิปัญญาให้ความรู้เกี่ยวกับสรรสารเท่านั้น ไม่สามารถให้ความรู้ที่จัดเป็นพลังชีวิตอันมีอยู่ภายใน ซึ่งถือว่าเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกภายนอก แต่สัญชาตญาณช่วยให้เข้าใจชีวิตอย่างสมบูรณ์

แบร์กซองกล่าวว่า “สัญชาตญาณหมายถึงสัญชาติเวคซึ่งอยู่เหนือการคิดเหตุผล มีความรู้ในตัวเอง ทั้งสามารถไตรตรองจุดประสงค์ของมันเอง และขยายออกไปโดยไม่มีขอบเขตจำกัด” คำว่าสัญชาตญาณนี้ แบร์กซองไม่ได้หมายถึงความรู้โดยตรงซึ่งอยู่เหนือวุฒิปัญญา แต่หมายถึงความรู้ทางประสาทสัมผัสรึใช้วุฒิปัญญาเข้ามาช่วยด้วย (เพื่อความกระจ่าง)

แบร์กซองถือว่าความรู้ที่ได้จากวุฒิปัญญาเป็นความรู้ไม่แน่นอนด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ความรู้ทางวุฒิปัญญา เกิดจากความคิดรวบยอด ซึ่งถือว่าเป็นนามธรรม และเป็นความรู้เพียงบางส่วน ความคิดรวบยอดรู้เฉพาะลักษณะสามัญของบางสิ่ง แต่ไม่รู้คุณภาพและลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น ๆ ทั้งไม่ให้ความรู้สมบูรณ์เรื่องสิ่งแต่ละสิ่งเลย แต่สัญชาตญาณให้ความรู้สมบูรณ์เรื่องสิ่งทั้งหลาย

2. ความรู้ทางวุฒิปัญญาเป็นความรู้คงที่ สิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงและเติบโตอยู่เสมอ แต่ความคิดรวบยอดคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง จึงไม่สามารถรู้ชาติแท้ของความเปลี่ยนแปลงและความเติบโตของสิ่งทั้งหลาย หากแต่มองเห็นสิ่งนั้น ๆ ว่าคงที่ หยุดนิ่ง

ดังนั้น ความรู้ที่เกิดจากความคิดรวบยอด จึงทำให้ความจริงภายในเป็นเท็จ

3. ความรู้ทางวุฒิปัญญาเป็นความรู้วิเคราะห์ คือ จำแนกความแท้จริงออกเป็นส่วน ๆ อย่างโดยเดี่ยว แล้วไม่สามารถประมวลส่วนต่าง ๆ เข้าเป็นเอกภาพ ซึ่งจะทำให้มองเห็นลักษณะเฉพาะของมันทั้งหมด วุฒิปัญญาสามารถกระจายส่วนรวมเป็นส่วนย่อย แต่ไม่สามารถประมวลส่วนย่อยเข้าเป็นส่วนรวม คือ ทำลายได้แต่สร้างไม่ได้ วุฒิปัญญามองเห็นความแท้จริงเป็นส่วน ๆ แต่ไม่สามารถถูくるความแท้จริงอย่างรวม ๆ

4. ความรู้ทางวุฒิปัญญาเป็นความรู้สัมพัทธ์ ให้ความรู้เรื่องวัตถุในฐานะที่เป็นสิ่งเกี่ยวข้องกันและกัน แต่ไม่ให้ความรู้ในฐานะเป็นสิ่งที่มีอยู่โดยตัวเอง

อีกนัยหนึ่ง วุฒิปัญญาขึ้นอยู่กับความสนใจและความมุ่งหมายของเรา จึงให้ความรู้เรื่องวัตถุแก่เราเป็นส่วน ๆ วุฒิปัญญาเป็นวิธีสำหรับทำหน้าที่และขึ้นอยู่กับเจตจำนง แต่สัญชาตญาณไม่มีข้อบกพร่องเหล่านี้ สัญชาตญาณรู้ความแท้จริงอย่างเป็นจริงและอย่างรวม ๆ โดยไม่ต้องอาศัยสัมพันธภาพระหว่างส่วนต่าง ๆ ของความแท้จริงนั้น

5. ความรู้ทางวุฒิปัญญามองเห็นสิ่งทั้งหลายเพียงภายนอก ไม่รู้ธรรมชาติภายในของความแท้จริง แต่สัญชาตญาณให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติภายในของความแท้จริง แต่สัญชาตญาณให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติภายในของความแท้จริงได้

วิจารณ์สัญชาตญาณนิยมของแบร์กชอง

เมื่อได้ศึกษาสัญชาตญาณนิยมของแบร์กชองแล้วมีข้อวิจารณ์พอสรุปได้ดังนี้

1. แบร์กชองเข้าใจผิดในเรื่องความรู้ทางวุฒิปัญญา เข้าประณามวุฒิปัญญาและยกย่องสัญชาตญาณมากเกินไป แต่ได้พิสูจน์เรื่องสัญชาตญาณโดยการให้เหตุผล จึงเท่ากับใช้วุฒิปัญญาเพื่อพิสูจน์สัญชาตญาณ ปรัชญาอยู่มีพื้นฐานอยู่ที่วุฒิปัญญา วิธีการของปรัชญา คือ การคิดหาเหตุผลและการวิเคราะห์เชิงวิจารณ์

2. ความจริง ทั้งวุฒิปัญญาและสัญชาตญาณมีความจำเป็นด้วยกัน สัญชาตญาณให้โลกทัศน์โดยความรู้ที่เกิดขึ้นเอง และโลกทัศน์นั้นพิสูจน์ได้โดยอาศัยความรู้ทางวุฒิปัญญา วุฒิปัญญาเกิดภายหลังสัญชาตญาณ ค่อยติดตามสัญชาตญาณซึ่งเป็นตัวนำ สัญชาตญาณดำเนินไปเกินขอบเขตของวุฒิปัญญาได้ แต่จะใช้เป็นตัวแทนวุฒิปัญญาไม่ได้ สิ่งที่มีจริงจะต้องรู้ได้และจะต้องสามารถเข้าใจได้โดยวุฒิปัญญา จะต้องมีการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ได้ด้วยวุฒิปัญญา ข้อบกพร่องของวุฒิปัญญา มิใช่เกิดจากวุฒิปัญญาเอง จึงสามารถจัดเสียได้ด้วยวุฒิปัญญานั้นเอง

3. วุฒิปัญญา มีขอบเขตของตัวเอง มีรูปแบบและเงื่อนไขของตัวเอง เราต้องผ่านขอบเขตของวุฒิปัญญาไปแล้วจึงจะมีสัญชาตญาณมองเห็นความแท้จริงโดยตรง แต่การมองเห็นด้วยสัญชาตญาณต้องมีเหตุผล ไม่ใช่ไร้เหตุผล ถ้าเรายอมเชื่อสัญชาตญาณโดยไม่มีการวิจารณ์ เรายังคงหลงทางในความผิด ประชญาไม่ใช่เรื่องของความผิด ความแท้จริงของประชญาต้องเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป แต่ถ้าความแท้จริงของประชญาขึ้นอยู่กับสัญชาตญาณก็จะไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ความแท้จริงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีเหตุผล

แบร์กซองพิสูจน์สัญชาตญาณด้วยเหตุผลที่เกิดจากตัวเราเอง เขาจึงไม่สามารถตัดเหตุผลหรือวุฒิปัญญาทิ้งไป โดยถือว่าเป็นองค์ประกอบของประชญาที่เชื่อถือได้

4. แบร์กซองดูเหมือนจะยึดถือสัญชาตญาณในความหมายที่ว่า การรับรู้ทางประสาท สัมผัส โดยตรงนี้ใช้การคิดหาเหตุผลหรือวุฒิปัญญา แต่ใกล้เคียงกับสัญชาตเวค การรับรู้ทางประสาทสัมผัสนั้นให้เพียงความจริงเฉพาะสิ่งและไม่แน่นอน ไม่สามารถให้ความจริงสำคัญ และแน่นอนได้

ความแตกต่างระหว่างสัญชาตเวค สัญชาตญาณ และวุฒิปัญญา¹

มีปรากฏการณ์ทางความรู้หลายประการด้วยกัน ผู้เรียนเรียงขอหินยกอธินาย เพื่อให้นักศึกษาได้มีความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับเรื่องสัญชาตเวค สัญชาตญาณ และวุฒิปัญญา มีปัญหาว่า สัญชาตเวคคืออะไร ? ตามความเข้าใจของผู้เรียนเรียงแล้ว คำว่า "สัญชาตเวค" วิเคราะห์ศัพท์ได้ดังนี้ ล' + ชาต + เวค เป็นภาษาบาลี ล' เป็นอุปสรรค แปลว่า พร้อม กับ ดี หรือ (ฉบับพัล) เอา Nichols เป็น ภู กล้ายเป็น สัญ ชาต แปลว่า เกิด เวค แปลว่า ความรู้สึก ครั้นนำมาใช้ในภาษาไทยจึงสำเร็จรูปเป็น สัญชาตเวค แปลว่า ความรู้สึกที่เกิดขึ้นพร้อมกันหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เมื่อแปลเอาความหมายแล้วก็แปลว่า ความรู้ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติมากกว่าการเรียนรู้ เป็นการบังสะสัมาร์ค์ระหว่างอวัยวะกับโลกภายนอก การที่มนุษย์รู้จักหลบหลีกภัยนี้ก็เป็นเรื่องของการมีสัญชาตเวค และการที่นักรู้จักบิน ปลารู้จักว่ายน้ำก็ เช่นเดียวกัน มันเป็นเรื่องของธรรมชาติของสัตว์แต่ละชนิด

สำหรับมนุษย์เราจะเห็นว่า มนุษย์มีสัญชาตเวคติดตัวมากับอวัยวะต่าง ๆ จะมีการ

¹ ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์, ญาณวิทยา, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, รหัสการพิมพ์ 1959, 2519

เคลื่อนไหวโดยธรรมชาติ และอวัยวะเหล่านี้เกิดมาเพื่อทำหน้าที่ การใช้อวัยวะต่าง ๆ ให้เคลื่อนไหว ทำให้เกิดความรู้ขึ้นเองโดยไม่มีการสอน

สัญชาตญาณหรือญาณพิเศษนี้เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเองโดยไม่อาศัยเหตุผลและการเล่าเรียน แต่เกิดจาก “การเพ่งพินิจภายใน” คือ เพ่งดูธรรมชาติของจิต สัญชาตญาณหรือญาณพิเศษนี้ส่งเสริมทฤษฎีที่ว่าจิตเป็นสิ่งนิรันดร และจิตนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสิ่งมีชีวิตทั่วไป

ญาณพิเศษ คือ การแสดงตัวของปัญญาอันเลิศที่ติดตัวมา กับจิตนี้เอง นักปรัชญากลุ่มนี้จึงไม่เชื่อว่าความรู้ได้มาทางผัสสะ แต่เชื่อว่าได้มาจากการ “การเพ่งพินิจภายใน” วิเคราะห์ศัพท์ สำ + ชาต + ญาณ = สัญชาตญาณ

วุฒิปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน ประสบการณ์ การคิด การฟัง และการฝึกอบรม ตลอดจนถึงการวิเคราะห์ วิจัย และการพิสูจน์ทดลอง ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีคำอีก 3 คำที่เรารู้ศึกษาให้เข้าใจ คือ วิญญาณ สัญญา และปัญญา ต่อไปนี้จะได้อธิบายความหมายของคำแต่ละคำ คือ

วิญญาณ ได้แก่ ความรู้แจ้ง วิ = วิเศษ, แจ้ง, ต่าง ญาณ = ความรู้ เป็นภาษาบาลี เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยเป็นวิญญาณ สัญญา ได้แก่ ความจำได้หมายรู้ (อาศัยประสานสัมผัส)

ปัญญา ได้แก่ ความรอบรู้ เพื่อให้นักศึกษาทราบอย่างกระฉับกระชากแจ้งถึงลักษณะที่แตกต่างกัน จะขอยกอุปมาขึ้นแสดง² เช่น ตามองไปประสบกับกำแพงซึ่งมีสีขาวเข้า เกิดความรู้สึกขึ้นมาว่า สีขาว ดังนี้ ความรู้สึกนี้เรียกว่า วิญญาณ ส่วนต่อไปเกิดความรู้สึกขึ้นมาว่า สีขาวนั้นเป็นปุ่นขาวที่ขาดจากท่ากำแพง ความรู้สึกนี้จัดเป็นสัญญา และรู้ซึ่งชาบขึ้นอีกว่า ปุ่นขาวนี้เป็นของที่ทำขึ้นจากหิน คือเข้ามาหินมาเผาเข้าแล้วทุบ ร่อนและกรอง ในที่สุดจึงเป็นปุ่นขาว ความรู้นี้จัดเป็นปัญญา

วิญญาณ สัญญา และปัญญา มีลักษณะที่แตกต่างกันตามนัยดังกล่าวมานี้

บรรดาภิญญาณ สัญญา และปัญญาทั้ง 3 ประการนี้ ปัญญาเป็นสิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจอย่างละเอียดถี่ถ้วน จึงขออธิบายตามแนวของพุทธพจน์ดังต่อไปนี้

คำว่า “ปัญญา” (Wisdom) หมายถึง ความรอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นคุณและเป็นโทษ ถ้าแปลตามศัพท์ ปัญญา แปลว่า ธรรมชาติรู้ชัด หรือธรรมชาติ

² กติน อัตตโยธิน หลวง, อธิบายธรรมวิภาค น.ธ. ศรี, โรงพิมพ์เดลินิวส์, 2476

เป็นเหตุรู้ชัด ได้แก่ ความเฉลี่ยวฉลาด สามารถรู้ทางเสื่อมทางเจริญ หรือรู้ธรรมดานิยมทั้งที่ เป็นส่วนคดีโลกและคดีธรรม สามารถทำให้ตนพ้นจากความช้ำและดำเนินไปในทางที่ดี

เมื่อนุคคลมีคุณธรรม คือ ปัญญา บุคคลนั้นย่อมได้รับแสงสว่าง เป็นทางแห่งสมบัติ และวินัย แสงสว่างแห่งพระจันทร์และพระอาทิตย์และดวงประทีปทั้งมวล ย่อมอำนวยประโยชน์แก่ดวงตาฉันได แสงสว่างภายใน คือ ปัญญา ย่อมอำนวยประโยชน์แก่ดวงใจฉันนั้น และมี พุทธภาษิตสรรเสริญว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” (ปัญญา โลกสูเม ปชุชาโต) บ้าง “แสงสว่างเสมอตัวยปัญญาไม่มี” “นตุถิ ปัญญา สามารถ) บ้าง “ปัญญาเป็นรัตนะคือแก้วของธรรม” (ปัญญา ธรรม รตน)

ตามที่บรรยายมาแล้ว ได้ชี้ให้เห็นคุณค่าของปัญญาว่าสูงส่งประเสริฐเพียงไร แท้ที่จริง แล้วปัญญาเป็นคุณธรรมประเสริฐกว่าธรรมอื่น ๆ

เรื่องนี้พึงเห็นได้จากการศึกษาของกิจชุในพุทธศาสนา ท่านจัดปัญญาไว้เป็นหัวข้อ ที่สำคัญอันดับหนึ่ง แม้ในภาษาอิตาลีของสรงังค์ดาบสที่แปลยปัญหาของท้าวสุขัมบดีก็ได้ชี้ชัดโดยมี ใจความว่า “นักประชัญทั้งหลายกล่าวว่า ปัญหานั้นและประเสริฐ ธรรมอื่นมีคือและหริ (ความละอาย ต่อความช้ำ) เป็นต้น ย่อมเป็นบริวารของปัญญา คุณพระจันทร์ประเสริฐกว่าดาวทั้งปวงจะนั้น”

เพราะเหตุนี้ จึงมีพุทธภาษิตตรัสสอนให้ปลูกฝังปัญญาให้เกิดขึ้น ดังมีใจความว่า “บุคคลไม่ควรประมาณด้วยปัญญา ควรฝึกฝนอบรมให้เกิดขึ้น ปัญญาย่อมเจริญขึ้นได้ด้วย ประการใด พึงตั้งตนไว้ด้วยประการนั้นเด็ด

ปัญญาเป็นทรัพย์อันประเสริฐ

ปัญญาเป็นทรัพย์อันประเสริฐได้อย่างไรนั้น พึงเห็นได้จากคำอธิบายดังต่อไปนี้ คำว่า ทรัพย์ นั้นมี 2 ชนิด คือ ทรัพย์ภายนอก ได้แก่ ปัญญาและคุณธรรมอื่น ๆ ส่วน ทรัพย์ภายนอกนั้น ได้แก่ ทรัพย์ที่เป็นวิญญาณทรัพย์ (ทรัพย์ที่วิญญาณครอง) อวิญญาณทรัพย์ (ทรัพย์ที่ไม่มีวิญญาณครอง) ทรัพย์ดังกล่าวนี้ย่อมเป็นเครื่องบำรุงความสุขแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของก็จริง แต่สุขนั้นไม่ใช่สุขแท้ เป็นสุขเทียมธรรมดा คือ สุขเจือด้วยความทุกข์ เพราะ คนมีทรัพย์บางคนในโลกนี้ ย่อมกระวนกระวายใจที่จะเพิ่มพูนทรัพย์ให้มากขึ้นกว่าที่มีอยู่แล้ว แสวงหาเพิ่มเติมส่วนที่ขาดไป เดือดร้อนในการที่จะปกปักษามาไม่ให้ทรัพย์นั้นเป็นอันตราย มีโจรปล้นไปเป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นทุกข์ทั้งสิ้น ยิ่งกว่านั้น ถ้าคนรักษาทรัพย์นั้นไม่ดี ไม่เพียง แต่เป็นอันตรายแก่ทรัพย์เท่านั้น ชีวิตของคนก็พลอยเป็นอันตรายไปด้วย ซึ่งสมดังพุทธภาษิต

ที่ว่า “โภคทรัพย์ย่อมมาคนผู้ไม่มีปัญญา” ดังนี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ บัญญារิจประสงค์รู้ว่าทรัพย์ เพราะบัญญาริจไม่สามารถแก่คนเหล่านั้น คือ ผู้ใดทำก็เป็นของผู้นั้นเสมอไป ใจรักแย่งชิงเขา (บัญญาริจ) ไปไม่ได้

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปลูกฝังบัญญาริจ ดังนี้

“ปัญญา y ่อมเกิดเพราการประกอบ (ไม่ใช่เกิดเอง) ความเสื่อมของปัญญา y ่อมมี เพราะไม่ประกอบ (ไม่ทำ) เมื่อรู้ทางแห่งความเสื่อม ความเจริญทั้งสองแพร่งนี้แล้ว จึงตั้งตนไว้ในทางที่ปัญญาจะเจริญเด็ด”

ต่อไปนี้เป็นสรุปความแตกต่างระหว่างวุฒิปัญญา กับ สัญชาตญาณ³

วุฒิปัญญา มีลักษณะตั้งต่อไปนี้

1. วุฒิปัญญาเกิดจากความคิดรวบยอดซึ่งเป็นนามธรรม จึงเป็นความรู้บางส่วนและรู้ได้เพียงสิ่งบางอย่างเท่านั้น

2. วุฒิปัญญาเป็นความรู้คงที่ จึงเข้าถึงความแท้จริงซึ่งเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไม่ได้

3. วุฒิปัญญาเป็นความรู้สัมพันธ์ ต้องขึ้นอยู่กับเหตุผล รู้ถึงสิ่งต่าง ๆ เฉพาะในฐานะที่เกี่ยวข้องกัน

4. วุฒิปัญญาเป็นความรู้วิเคราะห์ คือ จำแนกออกเป็นส่วน ๆ ได้ แต่ประมวลเข้าเป็นส่วนรวมไม่ได้

5. วุฒิปัญญา รู้สิ่งทั้งหลายเพียงภายนอก

ส่วนสัญชาตญาณ มีลักษณะตรงกันข้ามกับวุฒิปัญญา ดังต่อไปนี้

1. สัญชาตญาณเป็นความรู้สัมบูรณ์ รู้สิ่งทั้งหลายอย่างหมดสิ้น

2. สัญชาตญาณเป็นความรู้ที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง จึงสามารถเข้าถึงความแท้จริงซึ่งเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้

3. สัญชาตญาณเป็นความรู้วิเคราะห์และสังเคราะห์ คือ จำแนกออกเป็นส่วน ๆ ได้แล้วรวมเข้าเป็นส่วนรวมก็ได้

4. สัญชาตญาณเป็นความรู้สัมบูรณ์ เป็นอิสระในตัวเอง ไม่ขึ้นกับสิ่งใด

5. สัญชาตญาณรู้ธรรมชาติภายในของความแท้จริง

³ อ.ม.ร. ไสแกนวิเชษฐ์วงศ์, ปรัชญาเบื้องต้น, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

ความแตกต่างระหว่างสัญชาติเวคกับสัญชาตญาณ⁴

สัญชาติเวค คือ อารมณ์หรือความรู้สึกทั่ว ๆ ไป ของคนและสัตว์ ซึ่งทำหน้าที่รู้ธรรมชาติของชีวิตได้ดี ส่วนสัญชาตญาณก็รู้ชีวิตได้ดีเหมือนกัน และมีความเกี่ยวข้องกับสัญชาติเวคอย่างใกล้ชิดมากกว่า แต่สัญชาตญาณก็มีลักษณะเป็นเช่นเดียวกันนี้ แต่ความแตกต่างของทั้งสองมีอยู่ว่า สัญชาติเวค มุ่งตรงไปยังความรู้สึกและการกระทำและการรับรู้ชีวิตว่ามีความมีดีมัว (มีกิเลส)

ส่วนสัญชาตญาณ มุ่งตรงไปที่ความรู้อย่างเดียว และรู้เรื่องของชีวิตอย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้น แบร์กของจึงกล่าวว่า “ในสัญชาติเวค ถ้าจิตหลับ เรายังจะปลุกให้ตื่นได้ เพราะจิตอาจจะให้ความลับขึ้นสุดยอดของชีวิตได้”

กล่าวอีกอย่างหนึ่ง สัญชาตญาณที่สามารถรู้ความจริงของสิ่งมีชีวิตไม่ใช่อะไรอื่น นอกจากเป็นสัญชาติเวคที่มีความรู้เต็มที่ ดังที่แบร์กของได้อธิบายไว้ว่า “สัญชาติเวคที่ข้าพเจ้าหมายถึงนั้น ได้กล่าวเป็นสิ่งที่มีความรู้ตัวเองโดยอาศัยสัญชาตญาณซึ่งเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นวัตถุต่าง ๆ โดยไม่จำกัด”

ส่วนวุฒิปัญญา ดำเนินควบคู่กันไปกับวงจรของชีวิต โดยการยืดถือหัวหนาต่าง ๆ และนำมาขับคิดให้เกิดความจำเมื่อเจءทางวุฒิปัญญาเพื่อความพัฒนาการของชีวิตต่อไป

อย่างไรก็ตาม นับว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องจำไว้ว่า ถึงแม้ว่าสัญชาตญาณจะมีความแตกต่างไปจากวุฒิปัญญา ก็ตาม แต่ทั้งสองยังต้องอาศัยกันอย่างใกล้ชิดเหมือนกัน สัญชาตญาณถ้าปราศจากความช่วยเหลือของวุฒิปัญญาแล้ว จะเป็นไปได้อย่างไร เพราะวุฒิปัญญาเป็นเพียงเครื่องส่งเสริมให้เกิดความรู้ เมื่อไม่มีความรู้ สัญชาตญาณก็เป็นเพียงสัญชาติเวคเท่านั้นเอง อนึ่ง วุฒิปัญญาไม่เพียงแต่จะช่วยเปลี่ยนแปลงสัญชาติเวคให้เป็นสัญชาตญาณได้เท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นส่วนสมบูรณ์ในหน้าที่ของสัญชาตญาณอีกด้วย โดยอาศัยความสัมพันธ์ใกล้ชิดของวุฒิปัญญาและสัญชาตญาณ จึงทำให้เราเข้าใจสัจธรรมที่มีอยู่ในระบบต่าง ๆ ของปรัชญา

สรุปความแตกต่างระหว่างสัญชาติเวคกับสัญชาตญาณ

1. สัญชาติเวคทำหน้าที่รู้ธรรมชาติของชีวิตได้ดีเพียงบางส่วน
2. สัญชาติเวค มุ่งตรงไปยังความรู้สึกและการรับรู้ชีวิตมีกิเลส

⁴ ชัยวัฒน์ อัตพันน์, ปรัชญาตะวันตกร่วมสมัย 2, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524.

ส่วนสัญชาตญาณมีลักษณะดังนี้

1. สัญชาตญาณมุ่งตรงไปยังความรู้อย่างเดียว
2. สัญชาตญาณรู้เรื่องของชีวิตได้ตลอด

สัญชาตญาณตามทัศนะของ ดร. ราชกฤณนัน

เพื่อความเข้าใจให้กระจงแจ้ง ควรได้ศึกษาเรื่องสัญชาตญาณ (Intuition) ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากวุฒิปัญญา ตามทัศนะของศาสตราจารย์ ดร. ราชกฤณนัน* นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงของอินเดีย ซึ่งท่านได้อธิบายธรรมชาติและลักษณะอันแน่นอนของสัญชาตญาณ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. สัญชาตญาณเปิดเผยความรู้ว่าด้วยตัวเอง (Thing in itself)
 2. สัญชาตญาณมีความสัมพันธ์กับวุฒิปัญญา วุฒิปัญญาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสัญชาตญาณเท่านั้น
 3. สัญชาตญาณมีขบวนการ 4 ขั้น ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป
 4. สัญชาตญาณต้องอาศัยวุฒิปัญญาและในขณะเดียวกันก็อยู่เหนือวุฒิปัญญา
 5. สัญชาตญาณคือความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์
 6. สัญชาตญาณ เป็นความรู้ขั้นสุดท้ายและเป็นความรู้ที่สูงสุด ส่วนวุฒิปัญญาเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นและพัฒนาความรู้จากความผิดไปหาความถูก
 7. สัญชาตญาณและวุฒิปัญญาเป็นคุณสมบัติของอัตตา
 8. สัญชาตญาณเป็นความรู้ที่มีหลักประกันในตัวเอง
 9. งานที่มีความสำคัญและงานประเทสร้างสรรค์ต้องอาศัยสัญชาตญาณ
 10. สัญชาตญาณทางศาสนาเป็นสัญชาตญาณขั้นสูงสุดในบรรดาสัญชาตญาณทั้งหลาย
 11. สัญชาตญาณนำไปสู่ความหลุดพ้น
 12. ศาสนาที่เกิดจากสัญชาตญาณแตกต่างจากศาสนาที่เกิดจากวุฒิปัญญา
 13. สัญชาตญาณเป็นความรู้ที่ฝังลึกและติดแน่นอยู่ในดวงจิต
- ต่อไปนี้เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับคำอธิบายสัญชาตญาณแต่ละข้อซึ่งนักศึกษาจะได้พิจารณาด้วยความลึกซึ้งต่อไป

*อดีตประธานาธิบดีของอินเดีย ถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2517.

1. สัญชาตญาณเปิดเผยความรู้ว่าด้วยสิ่งที่ดำรงอยู่ด้วยตนเอง (Thing-in-itself)

สัญชาตญาณให้ความรู้โดยตรงเกี่ยวกับสิ่งที่ดำรงอยู่ด้วยตนเอง พร้อมด้วยคุณลักษณะ และคุณภาพของสิ่งที่ดำรงอยู่ด้วยตนเองแก่เรา สัญชาตญาณให้ความรู้เรื่องเนื้อสาร โครงสร้าง และคุณภาพของเนื้อสารแก่เราในประสบการณ์ที่เกิดจากสัญชาตญาณ จิตทำหน้าที่เป็นตัวรูปแบบของวัตถุและพร้อมกันนั้น สัญชาตญาณก็ให้ความรู้โดยตรง สมเหตุ สมผล และให้ความรู้แบบฉับพลันแก่เรา

ด้วยเหตุนี้ สัญชาตญาณจึงเป็นอันเดียวกันกับจิตที่ทำหน้าที่และตัวรู้และสิ่งที่ถูกรู้ สัญชาตญาณเปิดเผยธรรมชาติของความจริงและความแท้จริงของสิ่งต่าง ๆ แก่เราตามความเป็นจริงที่ปัจเจกชนเข้าใจได้

2. สัญชาตญาณมีความสัมพันธ์กับวุฒิปัญญา วุฒิปัญญาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสัญชาตญาณเท่านั้น

สัญชาตญาณเข้าใจความหมายและความรู้อันเกิดจากวุฒิปัญญาทั้งหมด สัญชาตญาณคือ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมด เป็นความรู้สัมเคราะห์ และเป็นความรู้ที่สมบูรณ์แบบ สัญชาตญาณเป็นบ่อเกิดแห่งเงื่อนไขหรือปัจจัย (cause or condition) ของความคิด ความรู้ อันเกิดจากการคิดหาเหตุผลเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ทั้งหมด

ลำดับขั้นต่าง ๆ ของจิตรวมอยู่ในสัญชาตญาณ และมีเอกภาพทางจิตอยู่ในประสบการณ์ที่เกิดจากสัญชาตญาณ ความรู้ที่เราได้รับจากวิปัสสนาญาณ (ความรู้แจ้งแห่งตลอด) ก็มีเอกภาพทางอารมณ์และเหตุผลเหมือนกัน

ความรู้ที่คนเราได้รับนั้นมีอยู่ 3 ระดับ คือ ความรู้ระดับประสาทสัมผัส ความรู้ระดับเหตุผล และความรู้ระดับสัญชาตญาณ ในสัญชาตญาณ วุฒิปัญญาและประสาทสัมผัส ความรู้รวมกันอยู่เป็นอันเดียวกัน ดังนั้น ความรู้จึงเป็นหนึ่ง (หมายความว่าความรู้เกิดขึ้นมาจากการวุฒิปัญญาและประสาทสัมผัสส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งความรู้เกิดจากสัญชาตญาณโดยตรง ในระดับความรู้ที่เกิดจากประสาทสัมผัส สัญชาตญาณทำหน้าที่ควบคุมอย่างเห็นได้ชัด และมีกระบวนการที่ແengอยู่ เปรียบเหมือนนายแพทย์ที่กำลังฉีดยาให้คนไข้ได้รับความเจ็บปวด และในระดับความรู้อันเกิดจากสัญชาตญาณ ประสาทสัมผัสและวุฒิปัญญาจะรวมเป็นอันเดียวกัน

ราหกฤษณ (Radhakrishnan) กล่าวว่า เมื่อกล่าวอย่างกว้าง ๆ แล้ว มนุษย์เรามีความรู้อยู่ 3 ระดับ คือ

1. ความรู้ระดับประสาทสัมผัส (The Perceptual)

2. ความรู้ระดับเหตุผล (The Logical)

3. ความรู้ระดับสัญชาตญาณ (The Intuitive)

มนัสคือความรู้ทางจิต วิญญาณ หรือความรู้ทางเหตุผลและความสุข (Ananda) ซึ่งคนเราก็มีด้วยกันทั้งนั้น ก็อาจจะให้คำจำกัดความลงไปได้ว่า สัญชาตญาณทางจิต (Spiritual intuitive) ลักษณะทั้งหมดเหล่านี้เป็นความรู้ของมนุษย์โดยแท้จริง จิตของมนุษย์ไม่ได้เลิกทำงานแม้แต่น้อย

เมื่อเราจำกัดสัญชาตญาณลงไปว่าเป็นความรู้ที่สมบูรณ์แบบ (Integral insight) แล้ว ก็หมายความว่าจิตทั้งหมดปฏิบัติหน้าที่โดยตรง⁵

สัญชาตญาณเป็นความรู้ที่สมบูรณ์แบบเกี่ยวกับสิ่งทั้งหลาย ส่วนบุคคลปัญญาเป็นความรู้เพียงส่วนเท่านั้น สัญชาตญาณเป็นความรู้ขั้นสูง ส่วนบุคคลปัญญาเป็นความรู้ขั้นต่ำ ความรู้ขั้นสูงสุดย่อมรวมເօความรู้ขั้นต่ำเข้าไว้ด้วย

ดังนั้น สัญชาตญาณที่เราเข้าใจนั้นได้รวมເօความรู้ทุกชนิดเข้าไว้ทั้งหมด

ที่กล่าวมานี้ก็คือเหตุผลว่าทำไม่เราจึงเรียกสัญชาตญาณว่า “ความรู้ที่สมบูรณ์”

คำว่า “Intuition” มาจากคำว่า “Intuitious” ซึ่งหมายถึงการมองเห็นหรือการเข้าใจกล่าวอีกอย่างหนึ่ง สัญชาตญาณ คือ การรับรู้ (Intuition is perception) และสัญชาตญาณเป็นความรู้ที่เกิดจากการเพ่งพินิจภายใน (ในท่านองเดียวกันกับความรู้ที่เกิดจากการนั่งวิปัสสนา-กัมมภูฐาน) แต่สัญชาตญาณไม่ใช่เป็นเพียงความรู้เกี่ยวกับคุณภาพต่าง ๆ และไม่ใช่ความรู้เกี่ยวกับความแท้จริงภายในเท่านั้น แต่สัญชาตญาณเป็นความรู้สมบูรณ์แบบเกี่ยวกับความแท้จริงและคุณภาพต่าง ๆ ของความแท้จริง

ดังนั้น สัญชาตญาณจึงให้ความรู้ที่สมบูรณ์แบบแก่เรา ราชาฤษณังกล่าวว่า “โดยความรู้สึกส่วนตัวแล้ว ข้าพเจ้าให้สัญชาตญาณแทนความรู้ที่สมบูรณ์แบบ”

สัญชาตญาณทำหน้าที่ส่งเคราะห์ความรู้สึกและเหตุผล สัญชาตญาณให้ความรู้เกี่ยวกับความแท้จริงทั้งหมด อันได้แก่ความสัมพันธ์และคุณภาพภายในส่วนความรู้สึกให้ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพภายนอกแก่เรา เหตุผลให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและความสัมพันธ์แก่เรา

⁵ P.A. Schilp : **The Philosophy of Saruapali Radhakrishnan**, Tudor Publishing Co., New York, First edition, p. 790

ดังนั้น สัญชาตญาณจึงเป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ดำรงอยู่ด้วยตัวเอง (The thing - in - itself)

ราชกฤษณ์เข้าใจว่า สัญชาตญาณได้รวมเอาเหตุผลและความรู้สึกเข้าไว้ด้วย ส่วนเราได้เข้าใจผิดไปว่า ความรู้อันเกิดจากสัญชาตญาณนั้นไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตทางจิตใจ และเป็นความรู้เกี่ยวกับนามธรรม ไม่เกี่ยวกับความรู้ทางประสาทสัมผัส และความรู้อันเกิดจากการคิดเหาเหตุผลซึ่งความรู้ทั้งสองนั้น เป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายและเป็นความรู้ที่ผิดพลาดได้

แต่สัญชาตญาณก็ไม่ใช่ว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับวุฒิปัญญา และไม่ใช่ว่าเป็นความรู้ฉบับพลันที่บริสุทธิ์และไม่มีสาระสำคัญเสียเลยที่เดียว ในทางตรงกันข้าม ราชกฤษณ์ถือว่า สัญชาตญาณมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกและวุฒิปัญญาอย่างใกล้ชิด สัญชาตญาณไม่ใช่เป็นเพียงความรู้แบบฉบับพลันเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่กลมกลืนและรวมเอาความรู้ที่เป็นสื่อกลางเข้าไว้ด้วย

ดังนั้น สัญชาตญาณจึงให้ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพต่าง ๆ ของความแท้จริงแก่เรา ได้ถ้าสัญชาตญาณเป็นความรู้แบบฉบับพลันธรรมชาติแล้ว สัญชาตญาณก็เป็นความรู้ไม่มีสาระอะไร และเป็นความรู้ที่เราไม่เคยคิดขึ้นมาโดยอยู่ในความต้องการ แต่สัญชาตญาณโดยธรรมชาติแล้วเป็นความรู้ที่มีเหตุผล วุฒิปัญญาเกิดก่อนสัญชาตญาณ เพราะวุฒิปัญญาเป็นมูลฐานของสัญชาตญาณ เมื่อเรามาเพ็ญเพียรทางจิตไปเรื่อย ๆ เรา ก็จะเกิดความรู้อันแจ่มแจ้งแห่งตลอดในสภาวะธรรมทั้งหลาย และมีอำนาจจิตสูง มองเห็นความเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงทุกประการ มิใช่มองเห็นดังที่ปรากฏอยู่ ตอนนี้แหล่เรารู้ว่าได้เข้าถึงความรู้ขั้นสัญชาตญาณ

3. สัญชาตญาณมีขบวนการ 4 ขั้น

การพัฒนาความรู้ทางสัญชาตญาณทำให้เราได้ทราบว่าสัญชาตญาณมีขบวนการ 4 ขั้น คือ

- 1. การเตรียม (Preparation)**
- 2. การฟักตัว (ความรู้) (Incubation)**
- 3. การทำให้กระจำแจ้ง (Illumination)**
- 4. การพิสูจน์ (Verification).**

ในการปฏิบัติงานเชิงสร้างสรรค์และการค้นคว้า สัญชาตญาณมีส่วนสำคัญมากที่

จะช่วยให้เราได้พบความจริงของสิ่งต่าง ๆ การตระเตรียมสำหรับจิตขั้นสูงที่เกิดขึ้นโดยฉบับพลันนั้น ต้องอาศัยจิตใจที่มีระเบียบวินัย และเจตจำนงที่มีวัฒธรรมเกี่ยวนี้องกัน เมื่อเจตจำนง อารมณ์ และความคิดบริสุทธิ์ผุดผ่องแล้ว เรา ก็มีจิตใจที่สงบและเยือกเย็น

การพักตัว (ความรู้) เป็นระยะเวลาที่จิตสงบ คือ เป็นเวลาที่จิตไม่ได้คิด ในขั้นที่ ๓ การทำให้กระจàngแจ้ง ได้แก่ การเห็น คือ การรู้แจ้งและการรับรู้ความแท้จริงแบบฉบับพลันในทันที สัญชาตญาณอยู่เหนือเหตุผล สัญชาตญาณให้ความรู้ที่มีอยู่โดยธรรมชาติแก่เรา ซึ่งเป็นความรู้ขั้นละเอียดอ่อน หลังจากที่ผ่านกระบวนการคิดหาเหตุผลอย่างถี่ถ้วนแล้ว เรา ก็บรรลุถึงความกระจàngแจ้งในความรู้

ความรู้ระดับสัญชาตญาณ เมื่อได้รับการพิสูจน์แล้วก็ลายเป็นสัญชาตญาณขั้นสูง ด้วยเหตุนี้ สัญชาตญาณจึงเป็นทัศนะหรือความเห็นแบบสั้นcrete ซึ่งรวมเอาความรู้ที่อยู่เหนือเหตุผลเข้าไว้ด้วย

4. สัญชาตญาณต้องอาศัยวุฒิปัญญา และในขณะเดียวกันก็อยู่เหนือวุฒิปัญญา เมื่อกล่าวโดยทั่วไปแล้ว สัญชาตญาณต้องอาศัยความคิด สัญชาตญาณจึงมีอยู่ทั่วไป ในธรรมชาติของความคิด หลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการของการคิดหาเหตุผลอย่างละเอียด ถี่ถ้วนแล้ว เรา ก็จะเกิดสัญชาตญาณขึ้นในตัวเรา (คือ แต่ละคนรู้ได้เฉพาะตัว)

เพราะฉะนั้น สัญชาตญาณจึงเป็นความรู้ขั้นสูง และต้องอาศัยวุฒิปัญญา ราษฎรุกษนั้นกล่าวว่า “สัญชาตญาณไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่ส่วนใหญ่แล้วต้องอาศัยความคิด และมีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติแห่งความคิดของเรา”

อันนี้ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการบันทึกการเรียนรู้ ตลอดจนถึงการวิเคราะห์ เพราะฉะนั้น สัญชาตญาณจึงเป็นความรู้ที่สูงกว่าช่วงการเรียนรู้ที่ผ่านมา และสัญชาตญาณก็ควรครอบงำความรู้ดังกล่าวไว้ด้วย

สัญชาตญาณไม่ใช่เป็นเพียงส่วนสมบูรณ์ของเหตุผลเท่านั้น แต่ยังอยู่เหนือเหตุผล เหล่านี้อีกด้วย

ดังนั้น สัญชาตญาณจึงเป็นส่วนสมบูรณ์ของเหตุผลอีกด้วยเหมือนกัน และในประสม- การณ์ขั้นสูงสุด สัญชาตญาณก็คือเหตุผลและทัศนะนั้นเอง

ความจริง คือ ชีวิต การเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง และความเกี่ยวเนื่องกัน วุฒิปัญญาไม่สามารถที่จะเข้าใจความจริงที่เปลี่ยนแปลง

ดังนั้น ความคิดเรื่องวุฒิปัญญาจึงไม่ก้าวหน้าไปไกล ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นความคิดที่ตื้นตัน (คือ ไม่เจริญของงานต่อไปอีก)

เพราะฉะนั้น เราจะนำเอาประเกทของความคิดมาใช้กับความจริงไม่ได้ สังคมย่อมอยู่เหนือความเข้าใจ เพราะว่าการรู้หรือการเข้าใจ ความจริงและหลักการที่มีการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขอยู่เสมอเป็นสิ่งจำเป็น คือ มีการแก้ไขหลักการเก่าให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ถ้าวุฒิปัญญาเป็นความรู้ที่สูงสุดแล้ว เราถูกยังไม่วุฒิสังคมอยู่นั้นแหล่ เพระเราไปยังดอยู่กับวุฒิปัญญาเท่านั้น

ส่วนการที่จะเข้าถึงสังคมได้นั้นต้องอาศัยสัญชาตญาณ และการจะรู้ว่าพระเจ้ามีทุกหนทุกแห่งได้นั้นก็ต้องอาศัยสัญชาตญาณเหมือนกัน

ราชกฤษณ์ได้ให้ข้อสังเกตว่า “ถ้าความรู้ทั้งหมดเกิดจากความคิดชนิดนี้แล้ว สังคมก็มิได้อยู่เหนือสิ่งที่อิตใจของมนุษย์เข้าใจ แต่อยู่เหนือการเข้าใจความรู้ที่สมบูรณ์⁶”

5. สัญชาตญาณ คือความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์

สัญชาตญาณ คือสภาวะของจิตที่เข้าใจความจริง และเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับความจริง สัญชาตญาณเปิดเผยให้เราทราบถึงสภาวะของจิต ดังที่ราชกฤษณ์ได้เขียนไว้ว่า “ความรู้ทางสัญชาตญาณนี้ เกิดขึ้นมาจากการจิตที่เข้าใจความจริงอย่างแจ่มแจ้ง สัญชาตญาณคือความเข้าใจความแท้จริงของสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพของมัน”

เมื่อเราเข้าถึงความแท้จริงและเข้าใจเนื้อหาของความรู้แล้ว สิ่งที่เราเห็นไม่ใช่สิ่งที่อยู่ภายนอกตัวเรา และเป็นส่วนหนึ่งของตัวเรา⁷ (คือ เป็นพุทธิกรรมภายในในบางส่วนของเรา ที่ปรากฏออกมายานอกเท่านั้น)

ความแตกต่างระหว่างความจริงกับความรู้จะยุติลงได้ต่อเมื่อเราได้รับประสบการณ์ ขั้นสูง สิ่งที่แท้จริงคือสิ่งที่มีเหตุผล และสิ่งที่มีเหตุผลคือสิ่งที่แท้จริง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ความจริงและจิตเป็นอันเดียวกัน (หมายถึงจิตที่รู้ความจริง)

ดังนั้น ความจริงและจิตจึงไม่แตกต่างกันอะไร ผู้ที่เข้าถึงความจริงเท่านั้นจึงสามารถรู้ว่า ตัวเองมีอิสรภาพสมบูรณ์ ไม่มีข้อผูกพันกับเงื่อนไขทางสังคม เช่น ฤาษี นักพรต นักปรัชญา ฯลฯ ราชกฤษณ์กล่าวว่า “จิตและความจริงไม่มีความแตกต่างกันและกัน ความจริงทั้งหมด

⁶ An Idealist View of Life, P. 137

⁷ Ibid, P. 138

กือจิต และจิตกือความจริงทั้งหมด ความคิดและความจริงรวมเป็นอันเดียวกัน และช่วยกันสร้างสรรค์สร้างสิ่งใหม่ขึ้นในโลก”

ในชีวิตและอิสระภาพที่สมบูรณ์นี้ ความแตกต่างของผู้รู้และสิ่งที่ถูกรู้จะหมดไป⁸

เพราะอาศัยสัญชาตญาณอย่างเดียวเท่านั้น จิตของเรารึ่งได้กล้ายเป็นอันเดียวกันกับความจริงและเข้าถึงสัจธรรม

ส่วนวุฒิปัญญาได้เปิดเผยให้เราได้ทราบความจริงบางส่วนเท่านั้น ในเรื่องที่เกี่ยวกับอารมณ์ เราเก็มก้มีความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์เหมือนกัน ดังตัวอย่างเช่น ความรัก ความโกรธ และความกลัว เป็นสภาวะของจิต เราจะรู้ความจริงเกี่ยวกับความโกรธก็ต่อเมื่อเราได้โกรธแล้ว เรารู้ความจริงเกี่ยวกับความรักก็ต่อเมื่อเรามีความรัก

ดังนั้น ตัวเรารึ่งมีหั้นความโกรธและความรัก สัญชาตญาณให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอัตตาแก่เรา “การรู้ตนเองจึงแยกออกจากอัตตาที่มีประสบการณ์ไม่ได้”⁹

6. สัญชาตญาณเป็นความรู้ขั้นสุดท้ายและเป็นความรู้ที่สูงสุด ส่วนวุฒิปัญญาเกิดขึ้นและพัฒนาความผิดไปทางความถูก

ความรู้ทางสัญชาตญาณเป็นความรู้อันสูงสุด เพราะว่าทำหน้าที่เปิดเผยให้เราทราบความจริงทั้งหมด เพราะฉะนั้น ความรู้ทางสัญชาตญาณจึงไม่ต้องอาศัยความเจริญเติบโต

ส่วนความรู้อันเกิดจากวุฒิปัญญา นี้การเจริญเติบโตและพัฒนาอยู่ริมๆ จนกว่าความรู้นั้นจะพัฒนาถึงขั้นสมบูรณ์ ความรู้ที่เกิดจากความคิดก็พัฒนามาจากความคิดและการสั่งสมความสมบูรณ์ “ความรู้ประจักษ์ไม่สามารถเจริญเติบโตได้ เพราะว่าเป็นความรู้ที่เกิดเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้น ฉะนั้น ความรู้ชนิดนี้จึงไม่สามารถถ่ายทอดให้กันได้

ฉะนั้น สัญชาตญาณจึงเป็นทัศนะที่สนใจสุดเกี่ยวกับความรู้สึกที่ละเอียดลึกซึ้ง¹⁰

7. สัญชาตญาณและวุฒิปัญญาเป็นคุณสมบัติของอัตตา

สัญชาตญาณและวุฒิปัญญา ทั้งสองเป็นคุณสมบัติของอัตตา เมื่ออัตตาทั้งหมดมีปฏิกิริยาตอบโต้กับความจริง เราเก็มก้มีความรู้ในสัญชาตญาณ แต่วุฒิปัญญาเป็นคุณสมบัติ

⁸ Ibid, P. 192

⁹ Ibid, P. 139

¹⁰ Ibid, P. 144

ของอัตตาซึ่งเกี่ยวกับความจริงเพียงบางส่วนเท่านั้น เมื่ออัตตาประทัศสังสรรค์กับวัตถุภายนอก ความรู้เกี่ยวกับวัตถุภายนอกที่ละเอียดลึกซึ้งและสมบูรณ์ก็เกิดขึ้น

ดังนั้น สัญชาตญาณกับวุฒิปัญญาทั้งสองจึงเป็นคุณสมบัติของอัตตา ส่วนสัญชาตญาณ เปิดเผยให้เราทราบส่วนพิเศษของวุฒิปัญญาที่เกี่ยวกับอัตตาทั้งหมด ทั้งสองจึงรวมอยู่ในอัตตา และมีหน้าที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด¹¹

อนึ่ง สัญชาตญาณไม่เป็นเพียงเหตุผลเท่านั้น แต่ยังเป็นอารมณ์ ความรู้สึก จิตนาการ เจตจำนง และการพิจารณาอย่างละเอียด การรับอารมณ์และเจตจำนงรวมกันอยู่ในจิตที่เป็นเอกภาพนั้น เราต้องคิดให้ลึกซึ้งลงไปและพิจารณาให้เห็นจริง

8. สัญชาตญาณเป็นความรู้ที่มีหลักประกันในตัวเอง

ความรู้ทางสัญชาตญาณเป็นสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ สัญชาตญาณเป็นข้อมูลสำหรับ การคิดเหตุผล และரากฐานของเหตุผลก็คือสัญชาตญาณ สัญชาตญาณเป็นความรู้ที่มี แสงสว่างในตัวเอง และเป็นความรู้ที่ประจักษ์ชัดแจ้งในตัวเอง เป็นสภาวะที่มีอยู่เหตุผล และเหตุผลไม่สามารถจะพิสูจน์ความสมเหตุสมผลของตัวเอง แม้ว่าจะเป็นครื่องสนับสนุนสัญชาตญาณ ก็ตาม

ความชอบซึ่งตรึงใจขึ้นสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ยากมาก นักศิลปินและนักจินตกรวจจะได้รับ ความชอบซึ่งตรึงใจขึ้นต่ำธรรมดานะนั้น ในงานที่สำคัญของศิลปิน การดลใจและความรัก ที่เราอุทิศเฉพาะ สัญชาตญาณที่เกิดขึ้นแบบฉบับพลันก็อุบัติขึ้นภายใต้ของเรา

ดังนั้น จึงเป็นการลำบากที่จะให้ข้อพิสูจน์ทางเหตุผลสำหรับประสบการณ์เช่นนั้น

ราชกฤษณ์ กล่าวว่า “สัญชาตญาณเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเอง เป็นความรู้ที่มีประจักษ์ พยานในตัวเอง และเป็นความรู้ที่มีแสงสว่างในตัวเอง สัญชาตญาณ คือ ความเข้าใจที่บริสุทธิ์ มีความสำคัญโดยตลอด และมีความสมเหตุสมผลที่สมบูรณ์”¹²

9. งานที่สำคัญและงานประเทสร้างสรรค์ต้องอาศัยสัญชาตญาณ

ขบวนการอันไม่หยุดนิ่งของความคิดมีผลสืบเนื่องมาจากการสัญชาตญาณด้วยอัจฉริยะ เราจะเข้าใจโดยอาศัยความพยายามทางด้านสติปัญญาอันไม่ขาดสาย ซึ่งปรากฏเป็นพร

¹¹Ibid, P. 158

¹²Ibid, P. 152

อันประเสริฐที่พระเจ้าทรงมอบให้แก่ทุกคน การใช้เหตุผลในขอบข่ายของวิทยาศาสตร์ กวีนิพนธ์ คณิตศาสตร์ และศิลปะ มีผลเกิดมาจากการทำงานของบุคคลผู้เป็นอัจฉริยะ

ดังที่ราชกฤษณ์ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า “ความอัจฉริยะในความหมายอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ พรสวรรค์ของพระเจ้าในความหมายอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ ความสามารถที่ไม่จำกัด”¹³

งานประเกสรร้างสรรค์ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความเพียรพยายามทางด้านสติปัญญา และไม่ได้เกี่ยวกับวิธีการลองถูกลงเหตุผล แต่มันเกิดขึ้นแก่เราช้าๆ เวลาหนึ่งเท่านั้น คือ มีแสงสว่างเกิดขึ้นในดวงจิตที่มีสัญชาตญาณ

เมื่อปราศจากดวงจิตที่มีสัญชาตญาณแล้ว มนุษย์ก็ยังมีความคิดໂๆ อยู่นั่นแหล่ เพราะว่าความคิดที่สำคัญทั้งหมดเกิดขึ้นมาจากความรู้อันแจ่มแจ้งแบบสัญชาตญาณนั่นเอง และเป็นเพราะความรู้ดังกล่าวที่เองที่ทำให้คนเราได้กล้ายเป็นนักวิทยาศาสตร์ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ นักปรัชญาและศิลปินผู้มีชื่อเสียง

10. สัญชาตญาณทางคานานาเป็นสัญชาตญาณขั้นสูงสุดในบรรดาสัญชาตญาณทั้งหลาย สัญชาตญาณมีหลายชนิด เช่น สัญชาตญาณทางจริยศาสตร์ สัญชาตญาณทางสุนทรียศาสตร์ สัญชาตญาณทางตรรกศาสตร์ สัญชาตญาณทางวิทยาศาสตร์ และสัญชาตญาณทางคานานา และในบรรดาสัญชาตญาณทั้งหลาย สัญชาตญาณทางคานานาเป็นสัญชาตญาณขั้นสูงสุด

ราชกฤษณ์กล่าวว่า “สัญชาตญาณทางคานานา คือ ความเข้าใจทั้งหมดและครอบคลุมไปถึงชีวิตทั้งหมดด้วย ด้วยจิตของมนุษย์จะพัฒนาให้ถึงขั้นสมบูรณ์ได้หลายวิธี และวิธีที่มีผลสำเร็จ คือ การปฏิบัติตามแนวทางของชีวิตทางคานานา เช่น พระ นักบวช ฯลฯ สัญชาตญาณทางคานานาช่วยให้เราได้เห็นพระเจ้าและทำให้เราได้เข้าถึงจิต อ่านใจ และความสุขสุดที่จะบรรลุนา มนุษย์จะมีจิตขั้นสมบูรณ์ได้ด้วยการเข้าถึงความเป็นอันเดียวกันกับพระเจ้า”

จิตอันประเสริฐ ความมีพลัง ความสุข และความเพลิดเพลินขั้นสูงอยู่เหนือขอบเขตของปัจเจกชนที่จะเอื้อมถึงได้

ราชกฤษณ์กล่าวว่า “บุคคลผู้บุกเบิกวิถีในการของจิต ย่อมมีความอัจฉริยะอยู่ใน

¹³Ibid, P. 153

ตัวเองเสมอ ในความอัจฉริยะทางศาสานานั้น เรายังมีอำนาจที่สูงส่งกว่าในชีวิตและบุคคลนั้น ก็มีความคิดที่สุดมหึมา และความรู้สึกอันแรงกล้ามีจินตนาการความเข้มข้นทางสติปัญญา และอำนาจทางปฏิบัติ”

11. สัญชาตญาณนำไปสู่ความหลุดพ้น

ปัจจุบันจะเข้าถึงความเป็นอันเดียวกับพระเจ้าได้โดยอาศัยประสบการณ์ทางศาสานา และเข้าใจฐานะอันประเสริฐสูงสุดของชีวิต เมื่อมนุษย์เข้าถึงความเป็นเอกภาพกับพระเจ้าแล้ว เขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ คือ มีประสบการณ์ทางด้านจิตใจแบบใหม่ และกลายเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูงและมีอำนาจจิตสูงด้วย จิตที่มีสัญชาตญาณย่อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระพรม การรู้ว่าพระพรมเป็นผู้สูงสุดประเสริฐสุดนั้น คือ การเข้าถึงความเป็นพระ นี้คือทางแห่งความหลุดพ้น (จุดหมายสูงสุดของศาสานาราหมณ์)

12. ศาสานาที่เกิดจากสัญชาตญาณและศาสานาที่เกิดจากภูมิปัญญา

ศาสานาที่เปิดเผยความมีอิสรภาพและศาสานาที่ทุกคนเข้าถึงได้ ศาสานาที่ตั้งอยู่บนรากรฐาน แห่งความรู้ทางวุฒิปัญญาเป็นศาสานาที่คับแคบ และเป็นศาสานาที่ขาดอุดมการณ์อันสูงสุด มัวแต่ถือพิธีกรรมเป็นสรณะ คนที่มีเหตุผลก็ปราบဏามาตรฐานในการเคารพบุชา การปฏิบัติ และการสาدمนต์ เขายังสร้างโบสถ์ วิหาร กำแพง สุหร่า และยึดมั่นในประเพณีเก่า ๆ

เมื่อสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ถูกทำลายไป เขายังคงที่พึ่งทางใจเกียวกับเรื่องนี้ ผู้เรียนเรียงขอยกพระพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ในเรื่องการบูชาซึ่งปรากฏในมงคลสูตรว่า “ถูก่อนอาบน้ำชนเหล้าไดบูชาพระองค์ด้วยดอกไม้และธูปเทียน สร้างเจดีย์ และวิหารเป็นพุทธบูชา ยังไนเชื่อว่าเป็นการบูชาอย่างสูงสุด ส่วนผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก้ธรรมชื่อว่าทำการบูชาอย่างยอดเยี่ยม”

นับเป็นความจริงที่ว่า ศาสานาจะเจริญรุ่งเรืองได้นั้น ศาสานิกต้องมีการศึกษาดีและการปฏิบัติดี ความเจริญของศาสานามิได้ตั้งอยู่บนรากรฐานแห่งการก่อสร้างปูชนียวัตถุอย่างเดียว ต้องอาศัยการศึกษาและการปฏิบัติธรรมเป็นแกนกลางของศาสานา ศาสานาจึงจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

ศาสานาที่แท้จริงก็ไม่ได้ตั้งอยู่บนรากรฐานแห่งมติและข้อพิสูจน์ทางตรรกวิทยา แต่ศาสานาเป็นระบบที่ประกอบด้วยความรู้อันจำเพาะแจ้งหรือความรู้ทางศาสานา

ดังนั้น ศาสนาทั้งหมดจึงต้องอยู่บนรากรฐานแห่งการเปิดเผยความรู้เกี่ยวกับความลึกซึ้งอันสูงสุด

13. สัญชาตญาณเป็นความรู้ที่ฝังลึกและติดเหนื่อยในดวงจิต

ประสบการณ์ทางสัญชาตญาณเป็นประสบการณ์ที่ฝังแน่นอยู่ในดวงจิตอย่างมีเลื่อนลาง เราจะนำเอาประสบการณ์เช่นนี้มากอธิบายด้วยภาษาธรรมดาก็ไม่ได้

ประสบการณ์ดังกล่าวก็ไม่ได้เกิดจากประสบการณ์ และเรารอจะอธิบายตามความรู้สึกหรือเหตุผลก็ไม่ได้ เราจะเข้าถึงสัญชาตญาณได้ตามที่เรามีความรู้พื้นฐานของทางศาสตร์ และความเชื่อ

ประสบการณ์ทางจิตมักจะผสมปนเปกันไปกับการตีความของแต่ละบุคคลเสมอ นักคิดตะวันออกได้เน้นถึงการพัฒนาอำนาจของสัญชาตญาณ และนักคิดตะวันตกได้เน้นถึงลักษณะของสติปัญญาเชิงวิจารณ์ระบบของปรัชญาตะวันออก โดยส่วนใหญ่แล้ว เป็นปรัชญาจิตนิยมและสัญชาตญาณนิยม

ส่วนระบบปรัชญาตะวันตกนั้นเป็นปรัชญาสัจنيยม เหตุผลนิยม วุฒิปัญญานิยม และอัตถิภานนิยม

ราชกฤษณ์เป็นนักปรัชญาสังเคราะห์ และมีความเข้าใจว่าจิตและวิถีทางแห่งความรู้ มีอยู่หลายระดับแตกต่างกันไป ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สัจنيยม และเหตุผลนิยม ก็มีแนวโน้มไปสู่สัญชาตญาณและคุณค่าอันสูงส่งเหมือนกัน

ปรัชญาอินเดียมีลักษณะเป็นสัญชาตญาณนิยม และมีสิ่งที่ชื่อน้อยเบื้องหลังอำนาจจิต อิสรภาพ และความหลุดพ้น

อวิชชาเป็นปัจจัยแห่งความทุกข์และความผูกพัน การรู้ คือ การกล้ายเป็นพระเจ้า ความรู้ได้เปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะของมนุษย์ธรรมชาติให้เป็นบุคลิกลักษณะอันประเสริฐ ผู้ที่รู้ว่าพระรมนั้นเป็นพระเจ้าสูงสุด เข้ากับลายเป็นพระพรหมนั้นเอง ผู้ที่ได้เปิดเผยปัญญา อันเกิดจากสัญชาตญาณ เข้ากับความแห่งจริงของสิ่งต่าง ๆ เช่น อัตตา และพระเจ้า

สัญชาตญาณเป็นประสบการณ์ที่สมบูรณ์และเป็นจิตระดับสูง สัญชาตญาณสร้างชีวิต ของมนุษย์ธรรมชาติให้เป็นชีวิตที่ประเสริฐ และก่อให้เกิดความสงบสุข การเข้าใจตนเอง และทัศนะที่กว้างขวาง ความรู้เป็นเครื่องนำไปสู่ความหลุดพ้นและชีวิตที่มีการสร้างสรรค์

ปรัชญาตะวันตกเป็นปรัชญาประจักษ์นิยมหรือเพทนาการนิยมและเหตุผลนิยม เพราะ

เน้นหนักถึงวิทยาศาสตร์ ตรรกวิทยา และมนุษยวิทยาเป็นสำคัญ มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และมนุษย์ก็ใช้สติปัญญาเชิงวิจารณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายทางปฏิบัติ

ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ถูกกลดลงมาเป็นทฤษฎีแห่งความรู้ นักสังนิยมหลงบูชา ตรรกวิทยาจนเกินไป และเข้าใจว่าปรัชญาเป็นการคิดหาเหตุผลแบบอุปนัยจากคณิตศาสตร์ และเรขาคณิต

กฎการคำนวณที่บีบ

ไม่เคยสะเทือน เพราะแรงลม ฉันได

บันทึก

ย้อมไม่หวั่นไหว เพราะการนินทากลและสรรเสริญ ฉันนั้น

(พุทธภาษิต) ๗. ๒๕/๒๕

สรุปเนื้อหาสำคัญในบทที่ 7

- ความรู้ที่แท้จริงตามทัศนะของแบร์กชองถือว่าเกิดจากสัญชาตญาณหรือการหยั่งรู้ภายในอย่างกระจàngแจ้ง
- พลังชีวิตเป็นพลังสร้างสรรค์และเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
- วุฒิปัญญา ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าและวิจัย ไม่สามารถให้ความรู้ที่จัดเป็นพลังชีวิตได้
- วุฒิปัญญาเป็นความรู้ที่ไม่แน่อนจึงไม่สามารถเข้าใจความจริงได้
- สัญชาติเวค หมายถึง รู้ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันโดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติมากกว่าการเรียนรู้
- วิญญาณในที่นี้ ได้แก่ ความรู้แจ้ง
- สัญญา ได้แก่ ความจำได้หมายรู้
- บัญญา ได้แก่ ความรอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นคุณและโทษ
- บัญญา ถ้าแปลตามศัพท์ แปลว่าธรรมชาติรู้ชัด หรือธรรมชาติเป็นเหตุรู้ชัด ได้แก่ ความเฉลียวฉลาด สามารถรู้ทางเสื่อมทางเจริญ รู้ความดี และความรู้
- บัญญาเป็นคุณธรรมที่ประเสริฐและสูงส่งในบรรดาคุณธรรมทั้งหลาย
- มีพุทธภาษิตสรรเสริญว่า “บัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” “บัญญาเป็นรัตนะคือแก้วของนรชน” “บัญญาเป็นทรัพย์อันประเสริฐ”
- พระพุทธเจ้าทรงสอนวิธีปลูกฝังบัญญาว่า “บัญญาย้อมเกิดเพาะการประกอบหรือปฏิบัติ (ไม่ใช่เกิดเอง) ความเสื่อมของบัญญาย้อมมีเพระไม่ประกอบหรือไม่ปฏิบัติ เมื่อรู้ทางแห่งความเสื่อมความเจริญทั้งสองแพร่งนี้แล้ว จึงตั้งตนไว้ในทางที่บัญญาจะเจริญเติบ”

13. ความแตกต่างระหว่างสัญชาติເວັບກັນສัญชาຕໝາຍາ

13.1 สัญชาติເວັບ

- ทำหน้าที่รัฐธรรมชาติของชีวิตໄດ້ເພີ່ມປະກັນ
- ມູ່ຕຽງໄປຢັ້ງຄວາມຮູ້ສຶກແລະຍອມຮັບວ່າຊື່ມີກິລັສ

13.2 สัญชาຕໝາຍາ

- ມູ່ຕຽງໄປຢັ້ງຄວາມຮູ້ຄອງຢ່າງເຕືຍວາ
- ຮູ່ເຮືອງຂອງຊື່ມີກິລັສ

14. ອຣມชาຕີແລະລັກຊະນະຂອງສัญชาຕໝາຍາຕາມທັດນະຂອງຮາທກຖະໜົນມີດັ່ງນີ້

14.1 ສัญชาຕໝາຍາເປີດເພີ່ມຄວາມຮູ້ວ່າດ້ວຍສິ່ງທີ່ດຳຮັງອຸ່ນດ້ວຍຕາມເອງ

14.2 ສัญชาຕໝາຍາມີຄວາມສັນພັນນົກບຸ້ມືປັບປຸງ

14.3 ສัญชาຕໝາຍາມີຂບວນການ 4 ຂັ້ນ

14.4 ສัญชาຕໝາຍາຕໍ່ອາຄັຍບຸ້ມືປັບປຸງ ແລະໃນຂະນະເດືອກກັນກົມ່ວູ່ເໜື່ອບຸ້ມືປັບປຸງ

14.5 ສัญชาຕໝາຍາ ດືອ ຄວາມຮູ້ທີ່ເປັນເອກລັກຊົນ

14.6 ສัญชาຕໝາຍາເປັນຄວາມຮູ້ຂັ້ນສຸດທ້າຍແລະເປັນຄວາມຮູ້ສູງສຸດ

14.7 ສัญชาຕໝາຍາແລະບຸ້ມືປັບປຸງເປັນຄຸນສມບັດຂອງອັຕຕາ

14.8 ສัญชาຕໝາຍາເປັນຄວາມຮູ້ທີ່ມີຫລັກປະກັນໃນຕ້ວເອງ

14.9 ຈາກທີ່ມີຄວາມສຳຄັນແລະຈາກປະກັນສັງເກດສ້າງສົດ

14.10 ສัญชาຕໝາຍາທາງຄາສານາເປັນສัญชาຕໝາຍາຂັ້ນສູງສຸດ

14.11 ສัญชาຕໝາຍານຳໄປສູ່ຄວາມໜຸດພັນ

14.12 ຄາສານາທີ່ເກີດຈາກສัญชาຕໝາຍາແຕກຕ່າງຈາກຄາສານາທີ່ເກີດຈາກບຸ້ມືປັບປຸງ

14.13 ສัญชาຕໝາຍາເປັນຄວາມຮູ້ທີ່ຜັ້ນລົກແລະຕິດແນ່ນອຸ່ນກັບດວງຈິຕ

15. ສัญชาຕໝາຍາມີຂບວນການ 4 ຂັ້ນ ດືອ

15.1 ຂັ້ນຕະເຕີຣີມ

15.2 ກາຣີກຕ້ວ (ຄວາມຮູ້)

15.3 ກາຣີກໃຫ້ກະຈ່າງແຈ້ງ

15.4 ກາຣີສົຈນ

16. ຮາທກຖະໜົນເປັນນັກປັບປຸງສັງເຄຣະໜີ ແລະມີຄວາມເຂົ້າໃຈວ່າຈິຕແລະວິສີກາງແໜ່ງຄວາມຮູ້ມີອຸ່ນ ໜລາຍຮະດັບ

17. ความรู้สามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกักษณะของมนุษย์ธรรมชาติให้เป็นบุคลิกักษณะอันประเสริฐ
18. สัญชาตญาณสร้างชีวิตของมนุษย์ธรรมชาติให้เป็นชีวิตที่ประเสริฐ และก่อให้เกิดความสุข การเข้าใจตนเอง และทัศนะที่กว้างขวาง
19. ความรู้นำไปสู่ความหลุดพ้นและทำให้ชีวิตมีการสร้างสรรค์
20. ปรัชญาอินเดียมีลักษณะเป็นสัญชาตญาณนิยม และมีสิ่งที่ซ้อนอยู่เบื้องหลังคำสอน อิสระภาพ และความหลุดพ้น
21. อวิชชาเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์และความผูกพัน
22. ปรัชญาตะวันตกเป็นปรัชญาประจักษ์นิยม หรือเพทนาการนิยม และเหตุผลนิยม
23. ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ถูกลดลงมาเป็นทฤษฎีความรู้ นักสัจنيยมหลงสูญชาติบรรกรวทิยา จนเกินไป และเข้าใจว่าปรัชญาเป็นการคิดหาเหตุผลแบบอุปนัยจากกรณีศาสตร์และเรขาคณิต

บัญญาย่อมาเกิดขึ้น

เพรากการปฏิบัติ

(พุทธภัณฑ์) ข. ๖. ๒๔๕/๔๑๓

คำถามประจำบทที่ 7

1. ตามหลักทฤษฎีสัญชาตญาณนิยม ถือว่าความรู้เกิดจากอะไร และมีใครเป็นผู้ตั้งทฤษฎีขึ้นมา
2. จงอธิบายให้เห็นความแตกต่างระหว่างสัญชาตญาณ, บุณฑัญญา และสัญชาตเวค พอยได้ความ
3. แบร์กชอง และราชกฤษณ์ มีทัศนะแตกต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ในเรื่องสัญชาตญาณ
4. จงอธิบายคำว่า วิญญาณ สัญญา และปัญญา ตามแนวทางพุทธศาสนา ให้เห็นชัด
5. จงอธิบายพุทธภาษิตที่ว่า “ปัญญาเป็นรัตนะ คือแก้วของธรรม” และ “ปัญญาเป็นทรัพย์อันประเสริฐ” พอยได้ความ
6. ตามทัศนะของราชกฤษณ์ถือว่าความรู้ของมนุษย์มีกี่ระดับ อธิบาย
7. จงชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างปรัชญาอินเดียกับปรัชญาตะวันตก ในลักษณะใดบ้าง ?